

โทษประหารชีวิตกับสิทธิการมีชีวิตของมนุษย์¹

จิตตินันท์ หาญสุข²

จากการศึกษาโทษประหารชีวิตกับสิทธิการมีชีวิตของมนุษย์มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและแนวคิดเกี่ยวกับโทษประหารชีวิตและสิทธิมนุษยชน ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีการลงโทษ แนวคิดของนักปราชญ์เกี่ยวกับโทษประหารชีวิตความเป็นมาและพัฒนาการสิทธิมนุษยชน ความหมายและความสำคัญของสิทธิมนุษยชน แนวคิดและทฤษฎีสัทธิในการมีชีวิต รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายการใช้โทษประหารชีวิตการประหารเพื่อการแก้แค้น ซึ่งเป็นแนวความคิดดั้งเดิมตั้งแต่สมัยโรมันว่าเมื่อใครฆ่าผู้อื่น การประหารเพื่อการแก้แค้น ซึ่งเป็นแนวความคิดดั้งเดิมตั้งแต่สมัยโรมันเมื่อใครฆ่าผู้อื่น ญาติพี่น้องของผู้ตายจะต้องเคียดแค้น แต่หากปล่อยให้ผู้ฆาตแก้แค้นกันเอง สังคมก็จะวุ่นวาย รัฐจึงมีหน้าที่ประหารชีวิตแทน นอกจากนั้นแล้วรัฐก็มักจะลงโทษประหารชีวิตกับโทษฐานกบฏคิดล้มล้างรัฐบาล และโทษฐานการค้ายาเสพติดและการประหารเพื่อให้เกิดความหวาดกลัวในการกระทำความผิดและ การลงโทษประหารเพื่อป้องกันมิให้บุคคลที่กระทำความผิดมีโอกาสได้กลับมากระทำความผิดซ้ำ ซึ่งโดยมากเป็นโทษสำหรับฆาตกรที่มีความโหดเหี้ยม กล่าวคือ ผู้คนก็ไม่ได้กลัวการกระทำผิดที่มีโทษถึงประหารชีวิต สถิติการกระทำความผิดไม่ได้ลดลง และการกำจัดคนออกจากสังคมโดยการประหารชีวิต ก็ยังเป็นการตัดโอกาสของผู้กระทำความผิดในการกลับตัวคืนสู่สังคม แม้ในทางศาสนาก็ไม่เห็นด้วยกับการทำลายล้างชีวิต เช่น ในพุทธศาสนาบุคคลใดทำลายชีวิตผู้อื่นแล้ว ย่อมไม่สามารถบวชได้ เปรียบดังตาลยอดด้วน ไม่สามารถแตกใบได้อีกทุกศาสนาสอนให้ละเว้นจากการฆ่ามนุษย์และถือว่าเป็นบาปมหันต์มากกว่าการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การฆ่ามนุษย์ด้วยมนุษย์ถือเป็นอาชญากรรม

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระเรื่อง โทษประหารชีวิตกับสิทธิการมีชีวิตของมนุษย์ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์จุฑาพร วงศ์ทองสรรค์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ประเทือง ธนียผล และรองศาสตราจารย์จรัส เล็งวิทยา

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) คณะนิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ดังนั้น การฆ่าหรือประหารชีวิตมนุษย์โดยรัฐก็ควรถือว่าเป็นอาชญากรรมเช่นกันจนถึงปัจจุบัน โทษประหารชีวิตเป็นโทษสูงสุดของสังคมเพราะโทษประหารชีวิตเป็นวิธีที่จะกำจัดอาชญากรออกจากสังคมอย่างเด็ดขาดมิไว้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยซึ่งปัจจุบันโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 กำหนดไว้ว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดมี 5 สถานคือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน ซึ่งการประหารชีวิตปัจจุบันตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา มาตรา 19 กำหนดว่าผู้ใดต้องโทษประหารให้ดำเนินการโดยวิธีฉีดยาหรือสารพิษให้ตาย โดยเชื่อว่าจะทำให้เกิดความเกรงกลัวและไม่กระทำความผิดจะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ของการลงโทษมีแนวโน้มเปลี่ยนไป เหตุผลของการลงโทษทางอาญาคือให้หลบจำ ให้ผู้ถูกลงโทษเกิดความเกรงกลัวต่อบาป กลับเนื้อกลับตัวไม่กระทำความผิดซ้ำสามารถกลับคืนสู่สังคมเยี่ยงพลเมืองที่ดีเป็นการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูเป็นสำคัญ ถ้าพิจารณาตามความหมายนี้ การประหารชีวิตไม่เกี่ยวกับการหลบจำ เพราะการสูญเสียชีวิตคือการจบสิ้นและเป็นการตัดโอกาสผู้กระทำความผิดไม่สามารถได้กลับตัวกลับใจเป็นคนดีและหมดโอกาสที่จะทำประโยชน์ให้แก่สังคม

จากการศึกษาพบว่าสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันดังกล่าวมาแล้วนั้น ทำให้เห็นว่าปัญหาโทษประหารชีวิตมีประเด็นการที่ควรค่าแก่การศึกษาอยู่หลายประการ ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาประเด็นปัญหาในการเกี่ยวกับโทษประหารชีวิตที่ไม่เป็นไปตามหลักสิทธิการมีชีวิตตามสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ตามหลักสิทธิมนุษยชนที่กำหนดว่าทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งบุคคล สิทธิการมีชีวิตไม่มีผู้ใดที่จะสามารถทำร้ายผู้อื่นถึงแก่ความตายได้ไม่ว่าด้วยเหตุอันใดเป็นการพรากชีวิตไปจากบุคคลไม่อาจกระทำได้เพราะบุคคลมีสิทธิในการมีชีวิตอยู่ด้วยกันทุกคน สิทธิในการที่บุคคลจะใช้ชีวิตในสังคมต่อไป การประหารชีวิตเป็นการตัดโอกาสผู้กระทำความผิดในการกลับตัวกลับใจและทำประโยชน์แก่สังคมเมื่อมีการลงโทษประหารชีวิตเท่ากับว่าการมีชีวิตสิ้นสุดลงไม่สามารถกลับไปแก้ไขได้อีก เพราะได้พรากชีวิตของผู้กระทำความผิดไปแล้ว ดังนั้น การลงโทษบุคคลโดยวิธีการประหารชีวิตซึ่งถือว่าเป็นการลงโทษที่รุนแรงและไร้มนุษยธรรมขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน

ประเด็นปัญหาในการเกี่ยวกับความผิดพลาดในการดำเนินคดีของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะเห็นว่ายุติธรรมทางอาญาแม้ว่าจะมีการลงโทษประหารชีวิตย่อมผ่านกระบวนการยุติธรรมทั้งพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล ย่อมมีความเสี่ยงที่เกิดการเลือกปฏิบัติและการตัดสินที่ผิดพลาดเพราะไม่มีระบบใดที่จะสามารถตัดสินได้อย่างเป็นธรรม สม่าเสมอ

โดยไม่มีข้อบกพร่อง โดยเฉพาะการตัดสินใจให้ใครควรมีชีวิตอยู่หรือใครไม่ควรมีชีวิตหากมีการตัดสินใจที่ผิดพลาด การประหารชีวิตจึงเท่ากับว่าได้พรากชีวิตผู้บริสุทธิ์ไปจากโลกนี้แล้ว

ประเด็นปัญหาในการเกี่ยวกับโทษประหารชีวิตเป็นโทษที่ไม่สามารถยับยั้งอาชญากรรมได้ การประหารชีวิตเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดหรือผู้ก่ออาชญากรรมกฎหมายไทย ปัญหาการก่ออาชญากรรมเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับทุกสังคม และการแก้ไขปัญหายาอาชญากรรมถือเป็นภาระหน้าที่สำคัญของรัฐที่ต้องคิดหาวิธีป้องกันและแก้ไขปัญหาลำนี้ให้หมดสิ้นไปหรือลดน้อยลงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การแก้ไขปัญหายาอาชญากรรมโดยการลงโทษผู้ก่ออาชญากรรมเป็นหนทางหนึ่งที่รัฐแต่ละรัฐต่างนำมาใช้ในประเทศของตนเพื่อแก้ไขปัญหาลำนี้ แต่ด้วยเหตุว่าแนวความคิดในการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นมีอยู่หลากหลายแนวความคิดและหลายทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นหรือทดแทนความผิด (Retribution) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อป้องกันหรือข่มขู่ (Deterrence) ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative) และทฤษฎีการลงโทษเพื่อปกป้องคุ้มครองสังคมโดยตัดโอกาสมิให้กระทำความผิด (Social Protection or Incapacitation) ลงโทษประหารชีวิต ด้วยความเชื่อที่ว่าโทษประหารชีวิตจะสามารถทำให้ยับยั้งอาชญากรรมได้ จะสามารถข่มขู่ยับยั้งให้คนเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิดแต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในหลายประเทศสะท้อนให้เห็นว่า แม้จะมีการบังคับใช้โทษประหารอย่างต่อเนื่องและจริงจัง อาชญากรรมที่รุนแรงก็ยังคงเกิดขึ้นเหมือนเดิมในประเทศซาอุดีอาระเบีย มีการกำหนดโทษเกี่ยวกับการลักลอบค้ายาเสพติดไว้ถึงขั้นประหารชีวิตก็ตามแต่ก็ยังมีผู้ทำการลักลอบขายยาเสพติดอยู่อีกเป็นจำนวนมาก เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาโทษประหารชีวิตไม่มีผลต่อการเกิดอาชญากรรม เช่น กรณีของรัฐเท็กซัสที่มีโทษประหารชีวิตปรากฏว่ามีคดีฆาตกรรมเกิดขึ้น อัตรา 5.4 ต่อประชากร 100,000 คน แต่ขณะที่รัฐโอไอโอว่าที่ไม่มีโทษประหารชีวิตกลับมีคดีฆาตกรรมเกิดขึ้น อัตรา 1.1 ต่อประชากร 100,000 คน เท่านั้นจะเห็นว่า การประหารชีวิตเป็นมาตรการปราบอาชญากรรมร้ายแรงได้นั้นเป็นข้อสันนิษฐานเท่านั้นในประเทศที่ยังใช้โทษประหารสติอาชญากรรมก็มีได้ลดลงแต่ประการใด และประเทศที่เลิกการใช้โทษประหารบางประเทศกลับมีสถิติคดีอาชญากรรมลดลงเพราะว่าคนที่ก่ออาชญากรรมร้ายแรงเช่น บ่อยครั้งที่การฆ่าคนตายมักเกิดขึ้นในช่วงที่อารมณ์อยู่เหนือเหตุผล หรือตกอยู่ใต้อิทธิพลของยาเสพติด หรือสุราบางคนก่ออาชญากรรมรุนแรงเป็นเพราะเกิดจากสภาพความไม่มั่นคงด้านจิตใจหรืออารมณ์เป็นอย่างมากจะเห็นได้ว่า การลงโทษประหารชีวิตจึงเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุโทษประหารไม่ได้มีผลในลักษณะที่ทำให้คนยับยั้งชั่งใจได้

ปัญหาเกี่ยวกับการลงโทษประหารชีวิตผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะดังนี้

2.1 ควรยกเลิกโทษประหารชีวิตที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 เปลี่ยนแปลงโทษประหารชีวิตเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิต แทนเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน โดยการจำคุกตลอดชีวิตแบบมีการอภัยโทษและจำคุกตลอดชีวิตแบบไม่มีการอภัยโทษ

(1) การจำคุกตลอดชีวิตแบบมีการอภัยโทษ เป็นวิธีการลงโทษผู้กระทำความผิดที่นำมาแทนโทษประหารชีวิต เป็นการเปลี่ยนโทษประหารชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิตโดยมีระยะเวลาจำคุกไม่น้อยกว่า 25 – 30 ปีและนักโทษเหล่านี้สามารถยื่นฎีกาขอประทานอภัยโทษได้หรือสามารถพักการลงโทษได้ตามที่กฎหมายกำหนด

(2) การจำคุกตลอดชีวิตแบบไม่มีการอภัยโทษ เป็นวิธีการลงโทษผู้กระทำความผิดที่นำมาแทนโทษประหารชีวิต ในกรณีที่ผู้ลงโทษอาชญากรที่เป็นบุคคลอันตรายเพื่อมิให้อยู่ในสังคมได้อีกเพราะหากปล่อยไว้จะเกิดความสูญเสียแก่คนในสังคมการจำคุกตลอดชีวิตแบบไม่มีการอภัยโทษ เป็นวิธีการที่ใช้ลงโทษอาชญากรที่มีความรุนแรง จนไม่สามารถกลับมาประพฤติดีหรือไม่สามารถกลับตัวกลับใจเป็นคนดีได้ หรือเป็นคนชั่วโดยกมลสันดาน คนเหล่านี้หากได้รับการปล่อยตัวอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนและเป็นอันตรายต่อคนในสังคม ผู้ศึกษาเห็นว่าอาชญากรประเภทนี้ควรได้รับการลงโทษจำคุกตลอดชีวิตแบบไม่มีการอภัยโทษ เพื่อตัดโอกาสการอยู่ในสังคมอย่างถาวรเพื่อไม่ให้กระทำความผิดอีก

2.2 หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมควรมีการทำงานที่เข้มงวดมากขึ้นตั้งแต่ในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและศาล และควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องรับโทษทางอาญาได้ยื่นข้อพิพาทคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่มากกว่า หนึ่งครั้ง และควรให้พนักงานอัยการและควรให้พนักงานอัยการสามารถยื่นข้อพิพาทคดีพิจารณาใหม่ (ในคดีที่มีการฟ้องโดยพนักงานอัยการ) และแก้ไขกฎหมายให้พนักงานอัยการมีโอกาสเข้าไปกำกับดูแลการสอบสวนโดยเข้าไปตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมาย ความละเอียดรอบคอบของพนักงานสอบสวนรวมไปถึงมีอำนาจหน้าที่ในกลั่นกรองข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานอย่างแท้จริงเพื่อเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจการสอบสวนของพนักงานสอบสวนว่าเป็นไปตามกฎหมายหรือไม่เพียงใด เพื่อมิให้มีการฟ้องผู้บริสุทธิ์เป็นจำเลย รวมทั้งศาลมีอำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีได้โดยไม่ต้องเชื่อพยานหลักฐานที่คู่ความเสนอมา เพื่อให้มีการตรวจสอบซึ่งกันและกันระหว่าง ตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล เพื่อป้องกันมิให้เกิดการตัดสินใจผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมที่ผู้บริสุทธิ์ต้องรับโทษโดยที่ไม่ได้ทำความผิด

2.3 รัฐควรเพิ่มมาตรการเพื่อป้องกันอาชญากรรมและงบประมาณที่เพิ่มขึ้นเพื่อแก้ไขพื้นที่ฟู กระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่นตำรวจต้องมีการกระจายอำนาจ อาจมีตำรวจบ้าน หรือตำรวจชุมชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันของชุมชนในการป้องกันอาชญากรรมขึ้น เช่น มาตรการเพื่อนบ้านเตือนภัย หรือมาตรการสายตรวจประชาชนหรือ มาตรการอาสาสมัครป้องกันอาชญากรรม เป็นต้นประกอบกับแนวทางการป้องกันอาชญากรรมโดยยึดหลักคุณธรรม โดยการใช้หลักคำสอน ทางพุทธศาสนา ในการป้องกันอาชญากรรม ดังนี้

1) แนวทางส่งเสริมค่านิยมทางสังคมคุณธรรม ตามหลักเบญจศีล-เบญจธรรม เป็นหลักธรรมพื้นฐานสำหรับบุคคลทั่วไป เพื่อเป็นหลักยึดมั่นในการทำความคิด ละเว้นความชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ซึ่งเบญจศีลหลักธรรมที่ควรดเว้นที่ไม่พึงกระทำเมื่อเปรียบเทียบกับความผิดทางอาญา และมีลักษณะเป็นข้อห้ามทางสังคม ได้แก่การไม่เบียดเบียนชีวิตผู้อื่น และเป็นการไม่เบียดเบียนทรัพย์สินผู้อื่น การไม่ประพฤติดิพละประเวณี การไม่เบียดเบียนผู้อื่นทางวาจา และ ดำรงในการเสพของมีนเมา

2) แนวทางการลดช่องว่างทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยใช้เบญจธรรม หรือคุณธรรม จะต้องมีการเกื้อหนุน กฎหมาย กติกาทางสังคมที่มีลักษณะการกระจายโอกาสหรือจัดการให้เกิดความยุติธรรม ทางสังคมและเศรษฐกิจเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติย่อมมีความสำคัญในเรื่องการทำให้หาเลี้ยงชีพ สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยเครื่องนุ่งห่ม ระบบสาธารณสุขยารักษาโรค การแสวงหาผลประโยชน์ทรัพยากรต่างๆหน้าที่การงาน การยกยอสรรเสริญชมเชยผู้ปฏิบัติดีและถูกต้อง สถานที่สร้างความบันเทิงใจกับประชาชน สังคมต้องมีแนวทางดูแลผู้ที่สูญเสียและผู้ด้อยโอกาส ย่อมเป็นอีกแนวทางหนึ่งทำให้อาชญากรรมลดลงได้

เอกสารอ้างอิง

พัชรีย์ บัวลอย , ธาณี วรภัทร์ ,การลงโทษทางอาญา: ศึกษาการใช้โทษจำคุกตลอดชีวิต
ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, (2524). ร.ต.อ. สมรรถภาพของตำรวจในการควบคุมอาชญากรรม.

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล.

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์.(2530). การบริหารงานตำรวจ : **Police administration**. กรุงเทพมหานคร : เดียนสโตร์.

ประเสริฐ เมฆมณี.(2523). **หลักทัตวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์.

วุฒิ วิฑิตานัน. **การบริหารงานตำรวจสมัยใหม่**. ม.ป.ท. : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, ม.ป.ป.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.(2550). แผนปฏิบัติการชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ประจำปี 2550. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมตำรวจ.

วีรพงษ์ รามางกูร อดีตรองนายกรัฐมนตรี ผู้เชี่ยวชาญด้านเศรษฐศาสตร์ สรุปการเสวนาเรื่อง

“โทษประหารชีวิต... ลดการกระทำผิด หรือ ควรคิดใหม่”วันจันทร์ที่ 14 ตุลาคม 2559 ณ ห้องเสวนา ชั้น ๖ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ